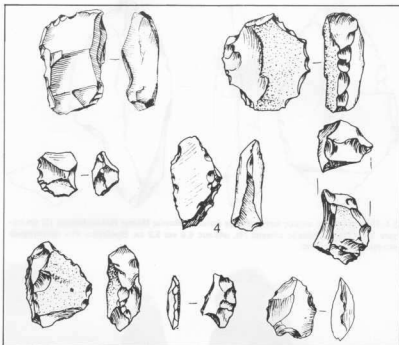

1. Αδοκάνια από τη Μήλο, με λεπίδες από πυριτόλιθο. Η τεχνική του πελεκήματος των πυριτολιθικών λεπιδών είναι παρόμοια με αυτήν που εφάρμοζαν οι άνθρωποι της παλαιολιθικής εποχής για να κατασκευάζουν τα δικά τους πέτρινα εργαλεία. (Φωτ. Αρχείο Μουσείου Μπενάκη).

2. Τύποι μικρών πυριτολιθικών εργαλείων. Ανωτ. Παλαιολιθικής ή Μεσολιθικής εποχής, που βρέθηκαν κατά χιλιάδες στη Ν. Αρτάκη κοντά στο κτίσασμα του ντόπιου πυριτόλιθου.

ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ

Μία μέθοδος ανίχνευσης στοιχείων Προϊστορικών Εποχών

Είναι γνωστό πώς οι άνθρωποι των προϊστορικών εποχών προτιμούσαν σκληρά ορυκτά και πετρώματα, όπως π.χ. χαλαζία, χαλκηδόνιο, ίασπη, χαλαζίτη, οψιδιανό, θωξίτη, άλλους πυριτολιθικούς σχηματισμούς, μεταμορφωσιγενείς ασβεστόλιθους, κλπ., για να κατασκευάζουν από αυτά ανθεκτικά εργαλεία.

Ακόμα μέχρι τις ημέρες μας, σε ορισμένα μέρη της Ελλάδας, όπως στη Μακεδονία, Θράκη, Θεσσαλία, Αιγαίο, οι γεωργοί προτιμούσαν τα ίδια σκληρά υλικά και από αυτά έφτιαχναν τα «αδοκάνια», εργαλεία που τα τοποθετούσαν σε σειρές στις ξύλινες αδοκάνες (ή βολόσειρους), για να λιανίζουν τα στάχυα στα αλώνια (εικ. 1).

Ευαγγελία Σαραντέα - Μίχα

Φαρμακοποιός

Χιλιάδες πέτρινα προϊστορικά εργαλεία ανακαλύφθηκαν στη Ν. Αρτάκη το 1977, στην περιοχή Φανερωμένης (εικ. 2). Τα εργαλεία είναι φτιαγμένα από ντόπιο πυριτόλιθο, που βρίσκεται σε αφθονία κοντά στη θέση αυτή (Σαραντέα - Μίχα, Ε., 1980).

Παρατηρήθηκε πως η πυκνότητα των προϊστορικών ευρημάτων μεγάλωνε, όσο μικραίνει η απόσταση προς το κτίσασμα του πυριτόλιθου της περιοχής. Παρατηρήθηκε επίσης πως τα εργαλεία που τύπο - τεχνολογικά θεωρούνται μεγαλύτερης ηλικίας βρέθηκαν πλησιέστερα προς αυτή την πηγή του πυριτόλιθου (εικ. 3, 4, 5). Ιδιαίτερα τα εργαλεία της Κάτω Παλαιολιθικής Εποχής - Αχελλαίας - Αμπεθλλία εντοπίστηκαν, σχεδόν όλα, πάνω στο κτίσασμα του πυριτό-

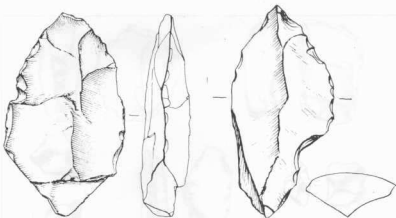
λιθου. (Σαραντέα-Μίχα, Ε. Mishra S. K. 1984). Στην ίδια θέση ανακαλύφθηκαν χιλιάδες εργαλεία διαφόρων εποχών, πυρήνες και απολεπίσματα από την επεξεργασία της πέτρας, μισοτελειωμένα, σπασμένα εργαλεία και πέτρινα σφυριά από την επεξεργασία του υλικού: Μία πλήρης εικόνα λατομείου-εργαστηρίου πυριτόλιθου Παλαιολιθικής και Μεσολιθικής Εποχής.

Η ίδια περίπου εικόνα επαναλαμβάνεται ένα χιλιόμετρο βορειότερα, στη θέση Βολέρι, ακριβώς σε μια δεύτερη εμφάνιση πυριτόλιθου. Μεταξύ των δύο περιοχών, στον ασβεστόλιθο που μεσολαβεί, τα ευρήματα ήταν ελάχιστα. Στη γύρω περιοχή τα προϊστορικά ευρήματα ήταν σποραδικά επίσης.

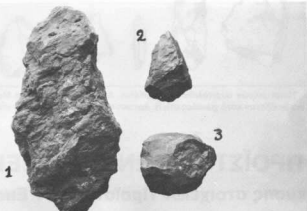
Ήταν, επομένως, φανερό η προτίμηση των ανθρώπων της Απώτερης Προϊστορίας στις 2 αυτές θέσεις της Ν. Αρτάκης. **Η καλή ποιότητα πυριτόλιθου θα πρέπει να ήταν η κυριότερη αιτία προέλευσης πληθυσμών στην περιοχή.**

Σαν επιβεβαίωση των παραπάνω, και μετά από αναζήτηση πηγής σκληρού υλικού (πυριτόλιθου) σε άλλη θέση της Κεντρικής Εύβοιας, το 1979, ανακαλύφθηκε στα κτίσασματα πυριτόλιθου του Ερτακόνακκα Μακροκάπας ένα τρίτο εργαστήριο Μέσης Παλαιολιθικής Εποχής, 15 χιλμ. ΒΑ της Ν. Αρτάκης (εικ. 6). Και οι τρεις λατομειακές θέσεις είχαν χρησιμοποιηθεί και σαν τόποι διαμονής.

Είναι γνωστό πώς οι άνθρωποι της Μεσολιθικής και Νεολιθικής Εποχής

3.4. Πυριτολιθικές αιχμές κυνηγετικών όπλων, πιθανώς Μέσης Παλαιολιθικής (3) και αρχών Άνω Παλαιολιθικής εποχής (4), μήκους 6,8 και 5,2 εκ. Βρέθηκαν στα προϊστορικά λατομεία Ν. Αρτάκης.

5. Χερσπολέκευς (1), αιχμή (2) και χελυνοειδής πυρήνας (3) της Μέσης Παλαιολιθικής εποχής από τον Εφτακόνακα Μακρυκάπας.

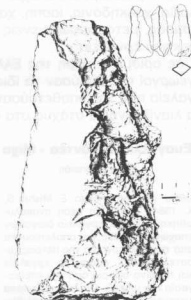
έδειξαν προτίμηση σε ορισμένα σκληρά πετρώματα όπως ο οφιδιανός. Εργαλεία τους απαντούνται κατά χιλιάδες, στις πηγές του οφιδιανού σε νησιά του Αιγαίου (Evans, J. D and Renfrew, C., 1968). Οι άνθρωποι της Παλαιολιθικής και Μεσολιθικής Εποχής, που κατασκεύαζαν επίσης εργαλεία από σκληρά υλικά, όπως πυριτόλιθο, χαλαζία, χαλκιδόνιο κλπ., θα τα προμηθεύονταν από τις αντίστοιχες πηγές.¹

Η αναζήτηση επομένως προϊστορικών εργαλείων σε θέσεις που υπάρχουν καλής ποιότητας σκληρά πετρώματα και ορυκτά, είναι μια από τις μεθόδους που θα πρέπει να μας αποδώσει σοβαρά στοιχεία για την Απώτερη Προϊστορία μας, η έρευνα της οποίας στην Ελλάδα υπήρξε αρκετά περιορισμένη μέχρι τώρα.²

Σημειώσεις

1. Συνεπώς θα πρέπει να προτιμήθηκαν, στην Παλαιολιθική εποχή, για μόνιμη εγκατάσταση, υπαίθριες θέσεις και σπηλιές που κοντά τους θα βρίσκονταν σκληρά πετρώματα και ορυκτά - σαν υλικό ιδιαίτερης ανάγκης - όπως συνέβη με τις θέσεις της Ν. Αρτάκης και τη Σπηλιά Εφτακόνακα Μακρυκάπας.

2. Φαίνεται πιθανό πως σε πηγές σκληρών υλικών, είναι δυνατό να βρεθούν τα ίχνη των παλιότερων Παλαιολιθικών πολιτισμών μας.

6. Ογκώδες εργαλείο που βρέθηκε στα παλαιολιθικά λατομεία της Ν. Αρτάκης. Πιθανώς της Κατώτερης Παλαιολιθικής εποχής.

Ευχαριστώ θερμά το γεωλόγο κ. Κώστα Μαγκλάρα για την πολύτιμη προσφορά του στην εργασία αυτή.

Βιβλιογραφία

- BORDES, F., Old Stone Age, London 1968.
 BORDES, F., Typologie du Paléolithique Ancien et Moyen, C.N.R.S., Paris, 1979.
 CATTILING, H.W., «Archaeology in Greece, 1981-82», Archaeological Reports for 1981-82, No 28, p. 18.
 EVANS J.D., RENFREW C., Excavations at Saliagos near Antiparos, British School of Athens, vol. No. 5 London 1968
 ΖΩΗΣ, Α., Προϊστορική και Πρωτοϊστορική Αρχαιολογία, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 1982
 OAKLEY, K.P., Man the tool maker, Brit. Mus. Nat. History, London, 1956.
 PHILLIPS, P., The Prehistory of Europe, London 1980
 ΣΑΠΑΝΤΕΑ - ΜΙΧΑ Ε., Εργαστήρια κατασκευής παλαιολιθικών εργαλείων στην περιοχή Σπηλαίου Εφτακόνακα Εύβοιας ΑΑΑ, 1985
 ΣΑΠΑΝΤΕΑ - ΜΙΧΑ Ε., MISHRA, S.K., Στοιχεία λιθοτεχνίας της Κάτω Παλαιολιθικής Εποχής της Ν. Αρτάκης Εύβοιας, Αρχαιολογία τ. 8, 1984.
 WENDORF, F. - MARKS, A., «Problems in Prehistory, North Africa and the Levant», SMU, Dallas 1975
 Μουσείο ΜΠΕΝΑΚΗ, Φωτογραφικό Αρχείο, Παραδοσιακές καλλιέργειες, Αθήνα 1978, σ. 24.

Localisation of Prehistoric Quarries

E. Sarandea - Micha

During 1977-1978, prehistoric working and living sites were discovered at Faneromeni area of Nea Artaki village (central Evia). Sites are found near or on the rich flint surface layer. These sites can be attributed to Lower, Middle, Upper Palaeolithic and Mesolithic times. One kilometer north of Faneromeni, at Voleri area, many Palaeolithic and Mesolithic sites were discovered, also on another rich flint surface layer. In the limestone area that lies between those two prehistoric sites, very few lithic tools have been found. The good quality of flint should have been the main reason in attracting people to Nea Artaki territory. Having this in mind we tried to confirm it by searching another flint layer is Central Evia. Thus we found (1979) one more flint working and living site located about fifteen kilometer north of Nea Artaki at Eftakokaka in Makrikapa village. We can conclude, that places where hard stone rich layers exist, offer to searchers the possibility to find lithic artifacts or other remains of prehistoric working sites.